

КРИПТОВАЛУТАТА БИТКОЙН КАТО ПАРИ – МОНЕТАРЕН АНАЛИЗ ЧРЕЗ РЕГРЕСИОННАТА ТЕОРЕМА НА ЛУДВИГ ФОН МИЗЕС

Владимир Сиркаров
Докторант в катедра „Финанси и кредит“
СА „Д. А. Ценов“

Резюме: Парите са възникнали на база пазарни взаимоотношения без намеса от страна на държавата. Първите разменни средства датират отпреди появата на ясно обособени структури на държавна администрация. Нуждата от пари се е породила по време на бартерната търговия. В най-общи линии парите притежават три основни функции: средство за размяна, средство за съхранение на стойността и единица за разчет. Парите трябва да притежават универсален статут. Това не означава да се ползват от всички, но изисква широко приложение и устойчивост. Регресионната теорема на Лудвиг фон Мизес представлява прaxeологичен анализ на пределната полезност на парите. Тя анализира достигането до историческия момент, в който дадена стока се превръща в разменно средство. Появата на ново разменно средство стъпва на вече съществуващ ценови механизъм. По този начин може да се изчисли субективната парична стойност към момента. Биткойн е разменно средство, но все още това средство няма универсален статут. Криптовалутата не влиза в противоречие с регресионната теорема и има теоретична основа да се превърне в пари. Дали това ще се случи зависи от предпочитанията на икономическите субекти.

Ключови думи: пари, бартерна търговия, средство за размяна, регресионната теорема, биткойн

JEL: E40, E49

BITCOIN CRYPTOCURRENCY AS MONEY – A MONETARY ANALYSIS BY USING THE LUDWIG VON MISES REGRESSION THEOREM

Vladimir Sirkarov, PhD student
Department of Finance and Credit
D. A. Tsenov Academy of Economics

Abstract: Money came into existence on the basis of market relations in the absence of state intervention. The first means of exchange date back earlier than the development of clearly-established structures of public administration. The need for money was generated during an early form of trade, the barter. In general, the actual functions of money cover three general categories: a medium of exchange, a store of value and a unit of account. Money should be a universal force. This does not mean that money can be used by everyone; it requires wide application and sustainability. Ludwig von Mises' regression theorem is a praxeological analysis of the marginal utility of money. It analyzes reaching a historical moment when a commodity becomes a medium of exchange. The emergence of a new medium of exchange is based on an existing pricing mechanism. The subjective monetary value at the moment can be thus calculated. Bitcoin is a medium of exchange, but it still has no universal status. Cryptocurrency does not contradict the regression theorem and has the theoretical basis

to turn into money. It depends on the preferences of economic agents whether this will happen or not.

Key words: money, barter, medium of exchange, regression theorem, bitcoin

JEL: E40, E49

Въведение

Светът на криптовалутите се разви изключително бързо в последното десетилетие. Основна роля в този процес има конкретно биткойн, който лидира интереса към този тип валути на глобално ниво. Първите биткойни се появиха в началото на 2009 г. и постепенно генерираха голям интерес и доверие. В последните години започнаха активни дебати дали биткойн е пари и ако все още не е, може ли това да се случи в обозримо бъдеще.

Теоретичната рамка при дефиниране на парите започна да се адресира към същността и функциите на биткойн. На ниво парична теория е важно да се отчете, че има различни направления и школи, които защитават доста различни визии по отношение произхода и същността на парите. В настоящата статия ще се разгледа Австрийската парична теория, в частност регресионната теорема на икономиста Лудвиг фон Мизес.

Етапите, през които протича процесът по обособяване на парите е ключов за извеждането на характеристиките на парите. Парите са възникнали на абсолютна свободна основа, много преди обособяване на държавната администрация. Появата на индиректната търговия носи със себе си нуждата от избор коя стока да се използва за разменно средство. Мизес споделя, че “Парите са средство за размяна. Те са най-търсеното благо на пазара, което хората придобиват, защото искат да го използват в последващи търговски отношения. Парите са нещото, което служи като универсално средство за размяна и е в постоянна употреба“ (Mises, 1998, p. 398).

В настоящата статия ще бъде направен икономически и паричен анализ на криптовалутата биткойн през призмата на регресионната теорема, разработена от Лудвиг фон Мизес. По този начин може да се покаже позиционирането на биткойн в Австрийската парична теория и насоките в бъдещото развитие на криптовалутата. Основният въпрос в теоретичните дебати е дали регресионната теорема води до безкраен исторически регрес и дали е нужно биткойн да притежава директна употреба, за да може да се превърне в универсално разменно средство. Биткойн определено е средство за размяна, но все още не притежава универсален и широко използван статут. Пречупването на потенциала му за развитие през регресионната теорема на Мизес може да начертае важни разделителни и обединителни линии между теорията и практиката. По този начин ще се направи и интересно вникване в основите на паричната теория и по-задълбочен прочит на написаното от Лудвиг фон Мизес.

В настоящата статия ще се погледне в далечното минало и произхода на парите. По какъв начин хората са стигнали до индиректната размяна и как са избирали стоките, които да опосредстват търговските взаимоотношения. Следващият етап в изследването е характеризирането на функциите на парите и тяхното влияние в извеждане на концепцията за универсалност на парите. В заключителния етап ще се направи анализ на биткойн през призмата на регресионната теорема на Мизес. Във връзка с това, основната цел на статията е да се даде отговор на въпроса дали криптовалутата биткойн има

характеристиките на пари и ако към момента не може да бъде дефинирана като пари, може ли в бъдеще това да се случи. Следователно обект на изследване е криптовалутата биткойн, а негов предмет – регресионната теорема на Лудвиг фон Мизес.

1. Еволюционна характеристика на парите като всеобщ еквивалент

Възникването и утвърждаването на паричните средства през вековете се сблъсква с две диаметрално различни концепции. От една страна парите се разглеждат като изцяло държавен феномен, тоест без държавна организация не е възможно да съществуват пари. Другата гледна точка е формулирана от австрийския икономист Карл Менгер. Според него парите не са възникнали благодарение на държавна законодателна инициатива. Нещо повече, техният произход представлява социална институция, която няма нищо общо със съществуването на държавната институция. В същата година, когато Карл Менгер участва в изслушване пред Паричната Комисия на Австро-Унгария, той пише, че парите не са създадени на база правителствен декрет, а на база пазарни взаимоотношения. Отделните индивиди взимат решението коя стока е най-търсена за използването ѝ като средство за размяна.

Ако разсъждаваме през призмата на днешната парична система е очевидно, че парите могат да бъдат институционализирани чрез законова принуда и да функционират като средство за размяна. Това обаче, няма отношение с процеса на възникване на парите като средство за опосредстване на търговията. Доказателствата за подобна теза могат да се открият ако се върнем назад към историята. Още годините, когато бартерните отношения са доминиращият метод за размяна, могат да ни покажат, че произходът на парите е базиран изцяло на свободен принцип, а не на държавен. Потвърждение за това е факта, че установяването на златото и среброто като пари се датира преди 5000 години, което е много преди каквато и да е форма на съществуването на организирани държавни структури, държавни органи или правителства.

Развитието на икономическите взаимоотношения, през призмата на търговията, може да се раздели на три периода. Първият период е този, в който производството се осъществявало на ниво домакинства, където всяко семейство произвежда нужните стоки и услуги за своя живот. В подобен тип стопанство липсва каквато и да било размяна, засягаща икономически субекти, които не са роднини или близки съседи. В подобно стопанство появата на икономическо благо, което да притежава разменна функция, е невъзможна. Златни или сребърни монети няма да са необходими, по простата причина, че те нито могат да се консумират по някакъв начин, нито да бъдат използвани в процеса на произвеждане на нужните за живот блага.

В стремежа си за подобряване на своя живот хората осъзнават, че размяната е начин да постигнат по-високо благоденствие. Постепенно започва да се осъществява търговия между тях без наличието на пари. Част от произвежданата стока от една общност се разменя за част от произвежданата стока от друга общност, като по-този начин и двете страни получават по-голямо удовлетворение, в сравнение с времето преди размяната. По този начин търгуващите общности са задоволили по-широк спектър от желани стоки и услуги за потребление. Постепенно бартерната търговия става все по-търсен инструмент за задоволяване на нуждите на хората. Бартерната търговия обаче се сблъсква с два трудни за преодоляване проблема. Първият проблем е свързан с неделимостта на стоките, която е била често срещано препятствие при опитите за

осъществяване на директна размяна. Ако даден субект например притежава къща и се нуждае от водопроводчик, няма как да осъществи бартерна размяна. Вторият проблем пред бартерната размяна е липсата на съвпадение на желанията на двете страни. Ако някой субект има в къщата си маса, която той и водопроводчикът оценяват като ценна толкова, колкото услугата да се оправи мивката изглежда, че на пръв поглед няма пречки пред бартерната сделка. Ако водопроводчикът има хубава маса в неговата къща, то той не се нуждае от втора маса и очевидно размяната няма как да се осъществи.

Решението на двата основни проблема при бартерната търговия се намира в индиректната размяна. Това ново стъпало за подобряване на полезността при търговските практики представлява опосредстването на размяната, чрез избрано от свободния пазар икономическо благо (в историческия контекст това е стока), което да служи за разменно средство.

Фигура 1. Етапи в развитието на икономическите взаимоотношения

В качеството им на разменно средство по-търсените стоки притежават няколко специфични характеристики. На първо място те трябва да са трайни и лесно преносими. Други важни характеристики са възможността за делимост на по-малки части с уточнението, че след това те няма да загубят първоначалната си стойност. Това е в пряка зависимост от тяхната хомогенност. Ограниченото предлагане е фундаментална характеристика, за да може стоката, която ще приеме ролята на пари да носи стабилност в покупателната ѝ способност. Спецификите от гледна точка на визия, здравина и ковкост са други предпоставки за избора какво да ползваме като пари.

Постепенно стоките с подобни характеристики започват все по-често да се използват като средство за размяна. Разширяването на тяхната употреба генерира още по-силно търсене. От хилядолетия назад във времето има множество доказателства, че парите са приемали най-различни форми. Като пример може да дадем черупките от раковини в Африка, големите каменни кръгове на тихоокеанския остров Яп и броениците от мъниста, използвани от индианците и ранните американски заселници. Дори още по-назад във времето и едър добитък в Древна Гърция, медта в Древен Египет, солта в Абисиния, цигарите в колониална Вирджиния, захарта в Западна Индия, както и зърно, чай и други стоки.

В процеса на развитие на търговията хората осъзнават, че индиректната размяна носи подобряване на общото благосъстояние на участниците в процеса. Разменното средство придобива все по-голямо значение. Стоките с по-добри качествени характеристики започват да придобиват все по-универсален статут, измествайки влиянието на други стоки. Едрият добитък например е имал относително висока трайност, но пък е бил много неудобен от гледна точка на

транспорта. В различни периоди животни като кравите се е използвала като разменно средство, като именно нейното транспортиране се е оказал сериозен проблем.

Постепенно конкурентната борба между различните стоки, които са били използвани като разменно средство, се засилва. В един момент изборът на хората между тях започва да обуславя и от ефективността на търговията при наличието на възможно по-малко на брой алтернативи. Така постепенно се достига до естествения избор на няколко приоритетно използвани стоки, като сребро, злато, мед. Първоначално златото и среброто стават обект на засилено търсене като средство за размяна, което се дължи на все по-широкото им използване за накити и орнаменти. Паричните характеристики обаче също не остават незабелязани от икономическите субекти и постепенно техните функции започват да се насочват и към монетарни процеси, тоест към тяхното използване като пари.

2. Системен анализ на функциите и ролята на парите в икономиката

Различните икономически школи предлагат различен прочит за това кои са функциите на парите, кои от тях са първостепенни и кои второстепенни. В основни линии може да отличим три фундаментални функции, които изграждат отговора на проблема за същността на парите като икономическо явление. Това са функциите универсално средство за размяна, средство за запазване на стойността и разчетна единица.

Според Луwig фон Мизес основополагащата функция на парите е опосредстването на търговията или с други думи функцията на средство за размяна. Тази постановка следва идеята на Карл Менгер, че функцията на средство за запазване на стойността е производна от разменната функция. Мизес отбелязва категорично, че разменната функция не е просто първостепенна, а единствената парична функция. Характеристиките на парите да запазват своята стойност и да служат за разчетна единица не могат да се считат за обособени парични функции. Според Мизес разменната функция на парите „... е тяхната единствена функция. Всички останали функции, които се приписват към парите са просто частни аспекти от тяхната основна и единствена функция, а именно средството за размяна" (Mises, 1998, p. 398).

Всеки, който иска да се сдобие с някаква стока, трябва да плати определена цена. В този случай цената не се изразява в пари. Средството за размяна не е просто потребителска стока или услуга, за която има точно определена пазарна цена. Разменната стойност се определя на база покупателната сила на избраната от нас стока спрямо богатото разнообразие от предлагане на потребителски и производствени блага.

В зависимост от времевите си предпочитания хората имат различно поведение относно това, какво количество налични пари биха притежавали за сметка на възможността да закупят различни стоки и/или услуги. Тези пропорции се влияят в голяма степен от промените във връзката между търсенето и предлагането на пари, което от своя страна води до промени в разменното съотношение между парите и продаваните блага.

Разменната функция представлява възможността парите да служат за средство за купуване и продаване на различни стоки и услуги. Връзката между тази функция и функциите средство за съхранение на стойността и разчетна единица може да се разглежда като взаимосвързана, за разлика от мнението на Мизес. Съхраняването на стойността е функция, която позволява да се отложи днешното потребление за бъдещ период, като заедно с това да запази

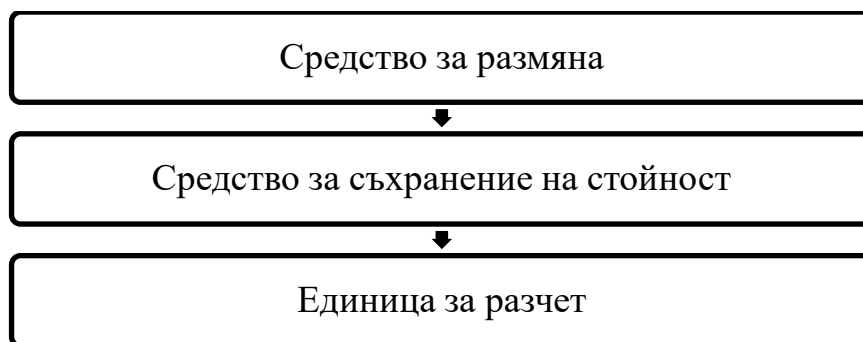
покупателната сила на парите. Няма спор, че съхранението на натрупано богатство в пари е много по-ефективно от например, използването например на земеделска продукция. Всъщност разменната функция на дадена стока е основна предпоставка за съществуването на функцията запазване на стойността. Времевият фактор опосредства пряката връзка между двете функции, което не е разделителна линия между тях напротив, аргумент за тяхната взаимнообвързаност. Следователно няма никакво съмнение, че първостепенната функция на парите е разменната. Функциите средство за съхраняване на стойността и единица за разчет обаче имат своето важно място и влияние върху процеса по създаването на парите. Тези функции обаче са второстепенни, защото са възникнали след появата на функцията „средство за размяна“. По този начин се минава през трите разгледани етапа на развитие на търговските отношения, като разменната функция се ситуираща в началото на появата на индиректната размяна.

В своите трудове Карл Менгер отбелязва, че една от най-важните парични функции е възможността парите да са пазител на стойността във времето (Menger, 1871, p. 277). По своята същност функцията на парите да бъдат средство за съхранение на стойността представлява възможността да използваме текущата покупателна сила на парите в един бъдещ момент. Това предполага да имаме средство за размяна, което ще запази тези свойства в течение на времето. В този смисъл парите трябва да са избрани от потребителите, защото те могат да ги ползват за текуща размяна, но те трябва да имат и доверие в тях, че ще могат да ги използват безпрепятствено и в бъдеще. Следователно, запазването на стойността, като функция на парите, е пряко свързана със спестовността.

Икономистът Филип Багус смята, че функцията - средство за запазване на стойността и функцията - универсално средство за размяна са двете страни на една и съща монета. Според него разменно средство, което загуби своята функция на пазител на стойността едновременно ще загуби и своята разменна функция. Той обаче добавя, че всичко може да служи като средство за размяна, докато не всичко може да служи като средство за съхраняване на стойността или запазване на богатството (Bagus, 2009, p. 36).

Парите притежават и още една важна функция. Това е функцията им да бъдат единица за разчет или средство, чрез което икономическите трансакции да бъдат остойностени. Тази функция на парите опосредства много процеси, в които парите имат водеща роля. Такива процеси са бизнес изчислението и бъдещите търговски взаимоотношения, които са в основата на възможността за капиталобразуване и кредитна активност. Парите позволяват появата на цените, които са основополагащ фактор за развитието на пазарната икономика. Без цените е невъзможно осъществяването на бизнес планирането, калкулирането на приходите, разходите, печалбите и загубите от страна на предприемачите.

Определението на универсално средство за размяна има ключово значение в извеждането на дефиницията и структурирането на емпиричния анализ за функциите на парите. То е и в основата на анализа дали днес биткойн е пари или може да придобие този статут в бъдеще. Без да се изведе подобна характеристика, много на брой стоки ще влязат в категорията пари. Ако два икономически субекта се съгласят да разменят две стоки с помощта на произволен икономически актив, то реално той е средството за размяна в тази сделка. Коректно ли е обаче този икономически актив да бъде приет за пари? Ако отговорът е положителен, тогава парите ще имат огромно разнообразие, но в същото време почти всички ще бъдат крайно неефективни в употребата им на разменно средство между повече на брой потребители.

Фигура 2. Основни функции на парите в икономиката

Според Карл Менгер съществува възможност едно икономическо благо да придобие статут на пари за всички икономически агенти. Подобни идеи са широко промотирани от Джон Мейнард Кейнс, както и от други съвременни икономисти. Въпреки различните обстоятелства при разсъжденията на Менгер и Кейнс, реалното прилагане на общи пари за всички е неприложима. Дори и при един напълно свободен пазар, дори и с насилственото налагане на подобен глобален централизиран модел е много трудно той да бъде ефективно прилаган или устойчив във времето. Във връзка с това може да се каже, че универсалният статут на парите се извежда именно от необходимостта те да се дефинират като ефективни в дългосрочен план стоки, служещи за опосредстване на размяната. Обособяването на този статут се крие в пряката връзка между тяхната универсалност от една страна, а от друга - с функциите на парите като средство за съхранение на стойността и разчетна единица. Когато дадено средство за размяна придобие функциите на средство за съхранение на стойността и единица за разчет, тогава то може по естествен път да започне да се използва масово и постоянно.

3. Методологически характеристики на регресионната теорема на Лудвиг фон Мизес

Според Лудвиг фон Мизес стойността на универсалното средство за размяна, каквото са парите, има два компонента. Първият компонент е директната стойност, а вторият – разменната стойност. Както казва самият австрийски икономист „търсенето на средството за размяна е съставено от два типа търсене: търсенето, базирано на намерението за неговото директно използване или производство и намерението за неговото използване като средство за размяна. Относно парите под формата на метали, някои разделят тяхното търсене на индустриално и монетарно (парично) търсене. Разменната стойност (покупателната сила) на средството за размяна е резултат от натрупващия (кумулятивен) се ефект от двата типа търсене.” (Mises, 1949, p. 405). С тази дефиниция Мизес иска да представи факта, че търсенето на една стока, която се използва за ежедневни потребителски нужди, има определена първична употреба. В момента, в който тази стока започне да се използва за разменно средство тя генерира и допълнителна вторична употреба. Общата употреба на тази стока вече е сборът от първичната и вторичната употреба. Мизес обяснява, че сумата от стоките, които може да придобием в замяна на универсалното средство за размяна представлява неговата цена. Следователно цената на средството за размяна се изразява в различно количество и вид стоки и услуги и отчасти се определя от търсенето на тези, които искат да го придобият, именно

поради неговата разменна функция. Ако в даден момент хората спрат да използват този стока като средство за размяна, то тя ще загуби своето монетарно търсене, т.е. своята разменна стойност и съответно ще понижи своята цена.

Ако се върнем към златото, като пример за стокови пари, то се е използвало, както за директна употреба, така и като универсално средство за размяна. Златото е било търсено за изработване на бижута и орнаменти, а по-късно и за редица промишлени направления. Търсенето на злато е спадало при повишаване на покупателната му сила, защото когато цената на парите, тоест покупателната им сила, се повиши това означава, че с една парична единица ние може да закупим повече стоки и услуги в сравнение с периода преди повишението. Като резултат, разходите за директна употреба на златото се увеличават, което намалява неговото търсене по тази линия. Обратно, ако покупателната сила се понижи има стимул да използваме златото като стока извън паричното ѝ приложение, т.е. нейната директна стойност се повишава. Спадът при директната стойност обаче е ограничен, защото дори нейното понижение да е значително, много трудно може да изгуби изцяло търсенето за директна употреба. Според Карл Менгер това е от съществено значение. Според него „непаричното търсене е важно, защото изпълнява ролята на „застраховка“ за притежателите на парите“ (Menger, 2009, p. 5).

Ако си представим едно правителствено демонетизиране на използваната досега стока за пари, то тя ще загуби своята стойност базирана на паричната ѝ употреба, но ще запази тази, която зависи от директната ѝ употреба. Пример за подобен процес е демонетизирането на златото през 1971 г. Въпреки загубата на своята функция на универсално средство за размяна, златото запази своята широка индустриална употреба, както и своята функция като средство за запазване на стойността. Цената на златото изразена в долари не просто се запази, а се радва силни ръстове в годините след 1971 г. От 35 долара през 1971 г. последва ръст до 58 долара през 1972 г., до 97 долара през 1973 г., до 159 долара през 1974 г., до 613 долара през 1980г., до 1800 долара през 2012 г. и над 2000 долара през 2020 г.

Мизес успява да интегрира теорията за пределната полезност при паричното търсене. Той достига до изводите, че парите не се различават от останалите стоки по линия на намаляващата пределна полезност. Парите се оценяват субективно през призмата на други стоки и услуги с помощта на обективните пазарни цени, които вече съществуват. Основата на регресионната теорема е използването на обективната разменна стойност вчера за извеждане на субективната разменна стойност на парите днес.

Методът при изграждането на регресионната теорема на Мизес не е исторически, а теоретичен. Историческият анализ на дадено събитие означава да се разгледа неговият произход през призмата на силите и факторите влияещи върху него в определен момент и на определено място. Тези индивидуални фактори са основополагащи елементи за историческия анализ. Тази конкретна историческа определеност от гледна точка на време и пространство изважда подобен тип анализ от възможността за конструирането на теоретична основа. От друга страна, разглеждането на дадено събитие теоретично, означава да проследиш неговия произход и генезис с помощта на основни правила и принципи, които вече са интегрирани в теоретична система.

Основната критика е свързана с въпроса дали теоремата не води до безкраен регрес назад във времето. Вчерашните цени произлизат от тези преди ден, те от своя страна се извеждат от деня преди това. Една подобна критика може

да покаже само непознаване на теоремата в нейната същностна дълбочина. Мизес поставя регресионния процес до момента, в който за първи път определена стока придобива статут на разменно средство. Във времето, в което твори Мизес обективните предпоставки в този исторически регрес е достигането до момента, в който се преминава от чистата бартерна икономика към индиректна размяна. Търсенето на парите се връща назад в миналото до последния ден от бартерната търговия, моментът в който за последен път пазарно избраната стока е притежава само директна стойност.

Регресионната теорема на Мизес се изгражда на база праксеологичната дедукция и включва два основни елемента. От една страна тя дава обяснение на парите през призмата на пределната полезност, от друга страна обяснява същността и генезиса на произхода на парите чрез връщането до момента, в който не са съществували цени в парично изражение. Вторият елемент включва развитието на парите от бартерната икономика към паричните отношения. Ключов момент в осъзнаване на идеите на Мизес е това, че теоремата не адресира всички разменни средства, които някога са се появявали. Тя поставя нуждата от обективна ценова рамка за появата на всяко едно разменно средство. При напълно свободен избор и тогавашните конюнктурни обстоятелства е неизбежно връщане към бартерната търговия. Това от своя страна съвсем логично поставя нуждата от директна употреба и ценови механизъм, върху които да се създаде паричната стойност.

Съществуването на някакъв вид ценова структура е нужен за решението на икономическите субекти да ползват дадена стока за пари. Без наличието на ценови ориентир не е възможно естественото появяване на разменно средство, което да се използва широко в икономическите отношения. Като наука за човешкото действие праксеологията няма никакво отношение по линия на процеса по преминаване на една стока в пари. Регресионната теорема не разглежда въпросите защо нови валути се появяват в обръщение и какви са причините за доверието към тях.

Трябва да се отбележи, че историческият контекст има своето голямо влияние във фундаментите на регресионната теорема. Мизес има ясна отправна точка, която поставя стоките в центъра на паричната теория. „Ако цената на една стока (*commodity*) или група от стоки е неправилно оценена на пазара, ще последва грешно приспособяване на търсенето, предлагането, производството и потреблението на тази стока или група стоки, което рано или късно ще доведе до неизбежна корекция. Ако, от друга страна, всички стокови цени или средното ниво на цените трябва по някаква причина да бъдат повишени или понижени, в обстоятелствата на стоковия пазар няма фактор, който може да предизвика реакция.“ (Mises, 1912, p. 128).

Под стока Мизес има предвид физическа стока, каквато е златото. Тук икономистите Уолтър Блок и Лаура Дейвидсън поставят въпроса дали Мизес и Ротбард грешат казвайки, че парите, които възникват от бартерни отношения, трябва да бъдат физическа стока. Според тях е по-правилно да се каже, че парите трябва да притежават стойност на база на своята директна употреба и по този начин да се обхванат всички икономически блага, не само физическите. „Изглежда претенциозно да се каже, че Мизес и Ротбард са направили грешка, знаейки какво знаем сега за дигиталните стоки и приемане за реалност на почти невъзможен свят, в който дигитални обекти като биткойн се появяват в чисто бартерна икономика. Ако трябва да сме напълно точни, при отчитане на всички възможности, дори и най-малко вероятните, наистина би било по-изчерпателно

да се каже, че регресионната теорема трябва да съдържа уточнението, че когато парите за първи път произлизат от чисто състояние на бартер - и се създава базова ценова рамка за първи път - въпросната стока трябва да има предишна стойност, получена при директна употреба“ (Davidson & Block, 2015, p. 332).

С оглед на факта, че по времето на Мизес не са съществували дигитални продукти, а наличните нематериални активи не са имали каквито и да е характеристики и основа за приемане на функциите средство за размяна, то в този момент е било съвсем логично произхода на парите да се адресира към материални блага. В този контекст може да се приеме, че подобен казус не влиза в колизия с коректността на регресионния анализ от гледна точка на праксеологичния анализ.

4. Може ли криптовалутата биткойн да бъде дефинирана като пари?

Криптовалутата биткойн навлезе в полезрението дори на академичните дискусии, след като все по-широко започна да приема функцията на средство за размяна. Поставянето на биткойн в рамките на регресионната теорема на Мизес е много интересен и сложен въпрос от гледна точка на паричната теория. Тук може да съществуват диаметрално противоположни мнения. От една страна едната е, че биткойн има директна стойност и е много подходящ за разменно средство до тезите. На другия полюс съществуват мнения, че биткойн представлява един спекулативен балон и никога няма да придобие универсална употреба.

За да бъде решена посочената по-горе дилема от гледна точка на праксеологията, трябва да се определи кога едно ново средство за размяна придобива статута на универсално разменно средство и единица за разчет. Ако средството за размяна произлиза от бартерни отношения, то трябва да притежава директна стойност или стойност, базирана на извънпаричната му употреба. Ако разменното средство е възникнало след периода на бартерна търговия, то трябва да притежава обективна ценова структура в исторически аспект.

В този ред на мисли, едно ново разменно средство няма необходимостта задължително да е физическа стока или да притежава обезпечение във вече съществуващи пари. Покриване на условията на теоремата на Мизес изисква наличието на вече съществуващ ценови механизъм към новото средство за размяна, който да се превърне в база за калкулиране на субективната разменна стойност днес и в бъдеще. Всъщност това е и отговорът на въпроса защо не е важно дали биткойн има извънпарична стойност и съответно е произлязъл на база директна употреба. При положение, че съществува вече изградена ценова структура, основното условие на регресионната теорема е изпълнено. Установяването на първоначалната цена и динамичните котировки спрямо долара и еврото не са въпроси свързани със същността на теоремата. Доверието и интересът към биткойн са важни от гледна точка на превръщането на криптовалутата от средство за размяна в широко прието разменно средство, но не са в обхвата на регресионната теорема и праксеологията като цяло.

В исторически план биткойн започна да се разменя за американски долари през 2009 г. В началото покупателната сила на криптовалутата бе много ниска, но постепенно интересът започна да се повишава. Основната движеща сила в ръста на ликвидността в този период е спекулативната търговия или желанието да купиш евтино и да продадеш скъпо. Спекулативният интерес е изключително важен и полезен фактор при зараждането на всяко едно разменно средство.

Към средата на ноември 2020 г. цената на един биткойн се движи в

диапазона над 16 хил. долара. Това се случва за първи път от повече от две години. Пазарната капитализация на криптовалутата е над 300 млрд. долара. Това показва, че интересът към биткойн е сериозен и има потенциал за нарастващи обеми на пазара в бъдеще.

Published on Investing.com, 12/Nov/2020 - 23:32:12 GMT, Powered by TradingView.
Investing.com Bitcoin Index, Investing.com:BTC/USD, W

Фигура 3. Динамика на котировките на Биткойн за периода юли 2017 – октомври 2020 г.

От фигура 3 се вижда още, че волатилността на цената на криптовалутата биткойн е много сериозна. В нея се забелязва исторически голямо вариране. Ценовите амплитуди в нея са огромни, което означава, че все още биткойн не може да се възприеме като адекватно средство за съхранение на стойността. Високата променливост на цената обаче е нещо нормално, защото биткойн е твърде нова валута. Нейната популярност започна да се увеличава в края на 2016 г. а по-отчетливото повишаване на цената ѝ стартира през 2017 г. До днес са налице сериозни пикове и спадове в котировките на биткойн, но за толкова кратък период това е съвсем приемливо. Ето защо трябва да изминат поне десет години, за да може по естествен път динамиката при котировките да се успокои в средногодишни стойности. От друга страна, сериозното покачване на цената на един биткойн в долари и евро показва именно голям потенциал пред криптовалутата да се превърне в по-добър вариант за съхранение на стойност в бъдеще. Този аргумент има още по-голяма тежест в днешната ситуация на безпрецедентни ръстове на паричното предлагане. Ставаме свидетели на изключително агресивна политика на водещите централни банки. Така един от факторите за сериозното увеличаване на цената на биткойн и увеличаването на интереса към него е свързан с бързото и мащабно увеличаване на парите в обращение от страна на Федералния резерв, Европейската централна банка, както и от страна на централните банки на Великобритания и Япония.

Освен борсовата търговия виждаме и разширяваща се употреба на биткойн като средство за покупка на реални стоки и услуги. Една от причините за това е изключително удобното, бързо и сигурно трансфериране на парични суми по целия свят. Няма ограничения във времето и размера на трансферите. Процесът е под контрол на самите потребители, които могат да защитят своите средства чрез архивиране и криптиране. Всички плащания могат да се осъществят без нуждата от трета страна – посредник. Цялата система е защитена от силно рецензирани

криптографски алгоритми, подобни на тези, използвани в сектора на онлайн банкирането.

Като криптовалута биткойн притежава отлични парични характеристики. От гледна точка на преносимост и трайност тук ефективността е буквално на максимално оптимално ниво. Фалшифициране е практически невъзможно, а инфлирането на предлагането е фиксирана величина. Биткойн се базира на принципа на ограниченото предлагане. Системата е изградена с фиксирана горна граница, до която може да достигне общото количество от криптовалутата. Тази граница е определена на точно 21 милиона биткойна.

Посочените по-горе характеристики на биткойн са само част причините, които генерират голямо доверие и интерес в биткойн днес. Някои рискове пред бъдещото по-широко използване на криптовалутата са наличието на политическия натиск и държавни рестрикции, както и повишените транзакционните разходи в последните години. Тук е важно е да се отчете фактът, че Биткойн мрежата не се притежава от един инвеститор или една компания. Това се отнася, както за мрежата, така и за технологията. Контролът върху системата се осъществява от самите потребители. Тази структура привлича към себе си интерес, защото показва, че съществува работещ модел без наличието на ясно определена йерархична структура на собствеността. Това дава повече гъвкавост, прозрачност и възможност за развитие.

Важно е да се отбележи, че тук се говори за една цяла система, не просто за разменната цифрова единица биткойн. Голям интерес и внимание се обръща на блокчейн мрежата, която представлява нещо като счетоводна система изградена публично с обществено достъпни транзакции. Има много анализи, че блокчейн ще донесе революция във финансовия сектор с преодоляване на финансовото посредничество и възможност за децентрализиране на паричните системи.

На база всичко изложено дотук може да се заключи, че биткойн вече има статут на разменно средство, но все още криптовалутата няма универсален статут. Разглеждайки регресионната теорема на Лудвиг фон Мизес в дълбочина може да се формулира извод, че тя не влиза в принципно противоречие с наличието на дигиталните стоки. Не се налага биткойн автоматично да притежава директна стойност, защото криптовалутата не е произлязла от бартерни отношения. Въпреки липсата на подобни условия за развитието на биткойн като разменно средство, той всъщност притежава директна стойност, защото вече може да се разменя директно за други стоки и други валути. Повишаването на използваните обеми от криптовалутата и достигане до нейната широка употреба в паричните отношения обаче не е тема от праксеологичния анализ. Това е така, защото консистентното повишаване на ликвидността е психологически феномен. Биткойн има всички характеристики да продължи своето развитие и потенциала за разширяване на своята употреба. На този фон само времето ще покаже дали криптовалутата ще съумее да интегрира в себе си и трите основни функции на парите.

Заключение

Парите са възникнали на база на пазарни взаимоотношения, без намеса от страна на държавата. Първите разменни средства датират отпреди появата на ясно обособени структури на държавна администрация. Нуждата от пари се е породила по време на бартерната търговия. В най-общи линии, парите притежават три основни функции: средство за размяна, средство за съхранение

на стойността и единица за разчет. Парите трябва да притежават универсален статут. Това не означава да се ползват от всички, но изисква широко приложение и устойчивост.

Регресионната теорема на Мизес представлява праксеологичен анализ на пределната полезност на парите. Тя показва моментът, в който дадена стока се превръща в разменно средство. Този исторически регрес се изгражда на основата на обективната ценова структура от вчерашния ден, която е нужна за субективното оценяване на парите днес. Ключовият момент е, че създаването на ново разменно средство има за свой фундамент вече съществуващ ценови механизъм.

В една свободна парична икономика от годините преди появата на биткойн, регресионният анализ връща процеса на поява на новите разменни средства до бартерната икономика. Логично за историческия контекст Мизес обвързва появата на всяко едно ново разменно средство с нуждата от директно употреба и вече наличен ценови механизъм. В историческия контекст това е било само и единствено стока. Регресионната теорема обаче не съдържа условие всяко едно средство за размяна да притежава директна употреба и съответно извънпарична стойност. На тази основа могат да бъдат формулирани следните основни изводи по отношение на криптовалутата биткойн и анализа на това, дали тя може да се дефинира като пари:

Първо. Налице са противоположни становища, че, от една страна, биткойн има директна стойност и на практика той е разменно средство, а от друга, че биткойн представлява спекулативен инструмент, който няма да придобие универсална употреба като пари.

Второ. Фактът, че биткойн не е произлязъл на база директна употреба няма особено голямо значение, защото той притежава ценова структура и следователно извънпарична стойност.

Трето. Съществуването на биткойн не влиза в противоречие с регресионната теорема на Лудвиг фон Мизес, което означава, че криптовалутата има теоретична основа да се превърне в пари

Четвърто. Като криптовалута биткойн притежава отлични парични характеристики, а употребата му за покупка на стоки и услуги се разширява. Този процес е под пълния контрол на самите потребители.

Пето. От гледна точка на свойствата преносимост и трайност ефективността на биткойн е изключително голяма. Нейното фалшифициране е невъзможно, а нейното предлагане има фиксиран таван.

Шесто. Биткойн може да се определи като разменно средство, но това средство все още няма универсален статут. Тоест биткойн все още не е пари, но има потенциал в бъдеще да се превърне в такива. Дали това ще се случи зависи от предпочитанията на икономическите субекти, както и от регулациите от страна на националните правителства и монетарни власти.

Използвана литература

1. Bagus, P. (2009). The Quality of Money. The Quarterly Journal of Austrian Economics, p. 22-45.
2. Davidson, L., & Block, W. (2015). Bitcoin, the Regression Theorem, and the Emergence of a New Medium of Exchange. The Quarterly Journal of Austrian Economics.

3. Emergency Banking Relief Act. (1933). Извлечено от www.archives.gov: <https://catalog.archives.gov/id/299829>
4. Menger, C. (1871). Principles of Economics. Braumüller.
5. Menger, C. (2009). On the Origins of Money. Mises Institute.
6. Mises, L. v. (1912). Theory of Money and Credit. Duncker & Humblot.
7. Mises, L. v. (1949). Human Action, . Yale University Press.
8. Mises, L. v. (1998). Human Action, . Mises Institute.
9. Rothbard, M. (2010). What Has Government Done to Our Money. Mises Institute.

